

Szerzői jogok és a hetedik parancsolat 3.

Békei Ferenc ig.-főszerkesztő, Rádióvilág Kiadó

Divat manapság a társadalmi normák torzulásait a múlt rendszer nyakába varrni, annak örökségeként magyarázni. Tény, hogy sok esetben igazság van a dolgok efféle megközelítésben. A szocialista rendszer szinte mindenre ráerőltetett társadalmi tulajdonformája például alattomosan kifejlesztette a „kollektív felelőtlenség”, a szó szerint vett „ami mindenkié, az az enyém is” gyakorlatát. Erre aztán csak rásegített a permanens hiánygazdálkodás okozta folytonos árú- és információszűke. Bevett dogma volt, hogy ami nem kapható, azt a „közösből” kell/lehet ingyen megszerezni, magyarul mondva: ellopni...

Sorozatunk ezen cikkében a mindennapi élet tapasztalásaiból tallózunk, „visszaköszön a múlt” jelleggel. A leírt esetek csupán véletlenszerű villanások a valóság színes forgatagából.

Amikor 1991-ben megrendeltük a szerkesztőség első személyi számítógépeit, akkor azokat a legkorszerűbb 3.41-es DOS-sal kértük szállítani. Fogalmunk sem volt arról, hogy ez automatikusan jár-e a komplett PC-vel, vagy ez egy önálló szellemi termék, amit külön meg kell vásárolni. A kereskedő nem sokat bajlódott az ebbeli tájékoztatásunkkal, egyszerűen feltette gépekre a kért operációs rendszert. A számlákon nyomát sem láttuk azoknak, és *akkoriban* ez fel sem tűnt nekünk. Ma már alapvetően más a helyzet, de hát ez volt még a hazai PC-zés nagy tanulási, helyesebben ismerkedési időszaka. Sőt, annak is csak a nagyon halovány kezdete.

A papíralapú információhordozókkal, az újságokkal, a könyvekkel azonban már néhány száz éve megismerkedett az emberiség. Azokat illő lenne helyesen, szellemi értéküket, a szerzői jogokat elismerve kezelni! Tény, az elmúlt rendszer sok mindent deformált e téren is, – és ezért tartjuk szükségesnek, hogy lapunkban több részes cikksorozatban foglalkozzunk a szerzői jogokkal. A téma nem illik lapunk profiljába, csupán talán az írások célját tekintve, mert *ismeretterjesztés* ez is a javából. Belátjuk, az nemigen várható el kedves olvasóinktól, hogy csekélyke, a szent hobbira fordítható sza-

bad idejűnkben a lapunk helyett a jogszabályokat böngésszék. Ezért hoztuk most ide azokat, lapunk hasábjaira.

Fénymásolás és a szabad felhasználás

Emlékszünk? A múlt rendszerben a fénymásológépek, mint amolyan veszélyes fegyverek, nagy ellenőrzés alatt álltak. Különálló, vasráccsal védett helyiségben, fénymásolási napló vezetése mellett folyhatott rajtuk a munka. A szocialista rendszer ilyen szigorú rendszabályokkal védekezett az ellenséges, úm. az államrendre veszélyes anyagok sokszorosítása ellen. Viszont, a nemkívánatos dolgokon kívül gyakorlatilag bármi, bármilyen mennyiségben másolható volt. Az élenjáró nyugati műszaki lapok az országos műszaki könyvtárban tonnaszámba voltak fénymásolhatók, igaz, azokat magánember, legálisan (deviza hiányában) nem tudta beszerezni. A műszaki könyvtár fordítószolgálat a jószerivel 24 órában dolgozott... Szellemi tulajdon, szerzői jogok? Ugyan kérem, a kultúra is köztulajdon, nem árú, a rothadó kapitalista nyugat meg magas ívben... – el volt hanyagolva! A Szovjetunióban a vezető amerikai műszaki lapokat egy az egyben megjelentették orosz nyelven. Az el-

maradt jogdíjak, vélhetően, még ma sincsenek kiegyenlítve.

Az össznépi „szocialista fénymásolatgatás” évtizedeinek gyakorlata mélyen rögzült több nemzedékben. *Ezért aztán sokan, a rendszerváltás után, most már a technika fejlődésével a bármilyen formában történő másolatkészítést (szkennelés, CD-k, DVD-k) is szabadnak vélik.* Ez pedig nem így van! A másolatkészítés (a mű többszörözése) korlátait *teljes mértékben nem oldják fel* az elektronikus adathordozók (pl. CD, DVD) és a fénymásológépek árába beépített szerzői és litográfiai díjak. Egyértelműen korlátozzák azt az Szjt. „A szabad felhasználás esetei” fejezetének 34 – 41. paragrafusai. (Lásd: <http://www.radiovilag.hu/szjt.pdf>)

Cikkem írása közben *kedves olvasó(?)* érkezik a szerkesztőségbe és a 2007-es RT évkönyvből kér 3 oldalt kifénymásolni. Hallva a titkárságról beszűrődő beszédfoszlányokat, kimegyek és próbálok segíteni. Mondom, az évkönyv kedvezményes áron (3300 helyett 990 Ft-ért) megvásárolható, de emberünk csak makacsul 3 oldalnyi fénymásolást emleget. Hiába mondom: Mi itten, ha tetszene észre venni, egy szerkesztőség vagyunk és nem fénymásoló szalon. Lap- és könyveladásból szeretnénk megélni és nem fénymásolásból. Természetesen, ha már nem

lenne eladó 2007-es évkönyvünk, akkor szívesen lemásolnánk a keresett anyagot. A válasz azonban egyre csak az, hogy annyit neki nem ér meg, a fénymásolást viszont kifizetné. (Ez utóbbi szándék, így utólag azért ismerjük el, nagyon megtisztelő!) Végül is, sajnós, nem jött létre a „nagy üzlet”.

Emberünk, korából ítélve, a 5-6 Ft-os Rádiótechnikákon és az 50 Ft-os évkönyveken szocializálódhatott. Ne feledjük, akkoriban, a szocialista érában a kultúra, a szellemi termék nem volt árú! Erősen dotálta (mely szegmensét akarta), és ezért szinte bagóért adta az állam. De, kedves olvasó(i)nk, közben eltelt egy emberöltő! Rendszerváltással! Az állami támogatás meg a Holdban, pontosabban az már csupán a kataszteri holdakban és nem lapkiadásban van... (Be szép is lenne, ha egyszer a költők, írók, újságírók, lap- és könyvkiadók traktoros tüntetésen követelnék ágazatuk hazais és EU-s normatív támogatásának kifizetését! És például a fagykárok mintájára a „remittendakárok” intervenciós alapjának növelését.)

Olvasói jelzés folytán érdekes és természetesen modern, internetes szolgáltatás nyomára bukkantunk MATARKÁ-éknál. (MATARKA: Magyar Folyóiratok Tartalomjegyzékeinek Kereshető Adatbázisát Készítők egyesülete.) A Rádiótechnika lapszámainak tartalomjegyzékét kitették honlapjukra. Minden cikk mellett jelölő négyzet található, azokat kipipálva lehet jelezni, ha fénymásolatot kér arról a vásárló. A dolgokat leegyszerűsítendő, egy mindent kijelölő gomb is felkerült az oldalra, ami ugye *a teljes lappéldány törvénysértő fénymásolatát* eredményezheti.

Valahogy nem tudtunk szívből örülni ennek az általunk nem kért, a szerzői jogi törvényt (Szjt.) sértő szolgáltatásnak. Észrevételezésünkre *Burmeister Erzsébet* főigazgató asszony így reagált: „Maguknak csinálók reklámot. A honlapjukat is megnéztem. Az egész arról szól, hogy Önök a kiadványaikat el szeretnék adni, ezért megértem a felháborodást.” Helyes meglátás, tisztelt főigazgató asszony! Vállalkozásunk, mint a világon minden más könyv- és lapkiadó vállalkozása, arról szól, hogy el szeretnénk adni a kiadványainkat.

Tessék ezt nekünk elnézni... Az ilyen kéretlen reklámot meg köszönettel nem kérjük!

MATARKÁ-ék azóta jelzik, hogy lapunkról és évkönyveinkről fénymásolat a szerkesztőségtől kérhető. Korrekt közlés, anynyi pontosítással, ahogyan fentebb is írtuk, hogy a még megvásárolható kiadványainkról nem készítünk másolatot, a csak már nem hozzáférhetőkről adunk fénymásolatokat.

Nos, ha már az előzőekben egy kulturális intézmény „botladozásairól” írtunk, akkor túlzás nélkül kijelenthetjük: Az Szjt. nem ismerete döbbenetes mértékű! Az egyik közszolgálati rádió archívumában dolgozó rádióamatőr-társunknak is „új hírként” szolgált az, hogy a megvásárolt Rádiótechnikáiról vagy RT évkönyveiről stb. saját magának sem készíthet teljes körű fénymásolatot, CD-n vagy DVD-n másolatot, mert az törvénysértő! Így rögzíti ezt az Szjt. 35. § (2) bekezdése:

„Teljes könyv, továbbá a folyóirat vagy a napilap egésze magáncélra is csak kézírással vagy írógéppel másolható.”

(Folytatjuk)

Jól tanuló, jó rádiós sportolók

Március 30-án *Illés Evelin*, *Nagy Ábel* (jobbra) és *Tóth Patrik* rádiótávirászkok a „Magyar Köztársaság jó tanulója jó sportolója” miniszteri elismerést kaptak.

Evelin a Corvinus Egyetem IV. éves hallgatója, Ábel a SIOK Széchenyi és Patrik a SIOK Vak Bottyán János Általános Iskola VII. osztályos tanulója. Mindhárman országos, Európa- és világbajnoki érmes sportolók. Felkészítőjük a síófoki veterán bajnok, Turjányi József.

Az elismerésben részesített fiatalok több ízben voltak díjazottjai a *Reményi István Rádióamatőr Alapítványi* diákpályázatának. (A Reményi Alapítványt a Rádióvilág Kiadó és a Rádiótechnika szerkesztősége is támogatja.)

Gratulálunk, fiatalok! Gratulálunk, HA3GJ Jóska old man!

A szerkesztőség

